

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПВНЗ «МІЖНАРОДНИЙ ЕКОНОМІКО-ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ АКАДЕМІКА СТЕПАНА ДЕМ'ЯНЧУКА»

ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ОК 26 ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО**

Рівень вищої освіти:	перший (бакалаврський)
Галузь знань:	08 «Право»
Спеціальність:	081 «Право»
Освітня програма:	«Право»

Рівне – 2022

Робоча програма дисципліни «Екологічне право» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за освітньою програмою «Право» зі спеціальності 081 Право, галузь знань 08 Право

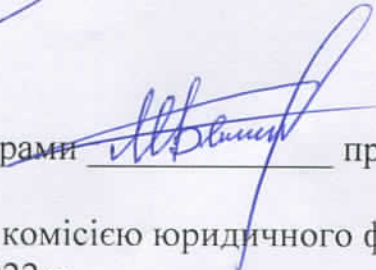
Розробник: кандидат юридичних наук, доцент Микулець Віталій Юрійович

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри цивільно-правових дисциплін

Протокол від «01» вересня 2022 року № 1.

Завідувач кафедри доц. Ільків О.В.

Робочу програму погоджено:

Гарант освітньо-професійної програми проф. Богатирьов І.Г.

Схвалено навчально-методичною комісією юридичного факультету
Протокол № 1 від «01» вересня 2022 р.

Голова НМК доц. Оверчук О.В.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань: 08 «Право»	Обов'язковий освітній компонент	
	спеціальність 081 «Право» Освітня програма: «Право»	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		3-й	3-й
		Семестр	
Загальна кількість годин – 90		6-й	6 -й
	Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)	Лекції	
		24 год.	10 год.
		Практичні, семінарські	
		20 год.	6 год.
		Лабораторні	
		- год.	- год.
		Самостійна робота	
		46 год.	74 год.
		Вид контролю: екзамен	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення дисципліни є формування у студентів необхідних навиків вміло застосовувати нормативні документи для вирішення правових питань галузі природокористування і охорони навколишнього середовища, розвиток у студентів еколого-правового світогляду, спеціального еколого-правового мислення, закріплення необхідних знань з метою вирішення конкретних питань їх майбутньої практичної діяльності щодо захисту екологічних прав людини.

Основними завданнями дисципліни є: вміння орієнтуватися в системі екологічного законодавства, знати основні закономірності стосовно порядку природокористування і охорони довкілля, організації управління в галузі природокористування, сплати зборів та інших обов'язкових платежів за використання природних ресурсів.

Результатом навчання за дисципліною є набуття студентами відповідно до освітньо-професійної програми таких **компетентностей, ЗКЗ (загальні компетентності), СК (спеціальні, фахові компетентності):**

ЗКЗ. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК15. Прагнення до збереження навколишнього середовища.

СК12. Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції.

Опанувавши дисципліну «Екологічне право» студенти повинні володіти такими **програмними результатами навчання:**

РН 19. Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.

РН 20. Виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки.

РН 22. Надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Теоретичні аспекти екологічного права.

Тема 1. Предмет, джерела і система екологічного права. Природоохоронне законодавство. Предмет і методи екологічного права. Об'єкти екологічного права. Поняття та ознаки екологічного права. Мета екологічного права. Принципи, функції та норми екологічного права. Система екологічного права. Джерела екологічного права. Система природоохоронного законодавства.

Література: основна [1-4, 7, 11], допоміжна [8, 10, 15-18, 24, 29, 32].

Тема 2. Екологічні права і обов'язки громадян. Поняття екологічних прав громадян. Види екологічних прав громадян. Законодавче забезпечення екологічних прав громадян України. Гарантії екологічних прав громадян та форми їх захисту. Обов'язки громадян щодо охорони довкілля та раціонального використання природних ресурсів.

Література: основна [1-4, 7], допоміжна [8, 10, 15-18, 24, 29, 32].

Тема 3. Право власності на природні ресурси. Поняття природних ресурсів та їх види. Поняття права власності на природні ресурси та його особливості. Форми власності на природні ресурси. Підстави для виникнення відносин права власності на природні ресурси. Об'єкти та суб'єкти права власності на природні ресурси. Зміст права власності на природні ресурси. Форми та методи забезпечення права власності на природні ресурси. Припинення права власності на природні ресурси.

Література: основна [1-4, 6, 7], допоміжна [8, 13, 15, 16-19, 26, 29, 32].

Тема 4. Право природокористування. Поняття права природокористування, його види та принципи. Підстави, щодо виникнення права природокористування. Порядок набуття права природокористування. Суб'єкти і об'єкти права природокористування. Зміст права природокористування. Права та обов'язки природокористувачів. Особливості орендних правовідносин природокористування. Права і обов'язки суб'єктів орендних правовідносин природокористування.

Література: основна [1-4, 6, 7], допоміжна [8, 13, 15, 16-19, 26, 29, 32].

Тема 5. Цивільно-правові угоди з передачі права власності на природні ресурси. Поняття зобов'язання. Сторони у зобов'язанні. Підстави виникнення зобов'язань. Виконання зобов'язання. Забезпечення виконання зобов'язання. Припинення зобов'язання. Поняття та умови договору. Порядок укладання, зміна і розірвання умов договору. Правова характеристика цивільно-правових договорів: купівлі-продажу, міни, дарування, оренди та інші.

Література: основна [1-4, 6, 7], допоміжна [8, 13, 15, 16-19, 26, 29, 32].

Тема 6. Захист права власності на природні ресурси та екологічних прав громадян. Право на захист. Способи захисту порушеного права. Нотаріальний захист прав власності. Третейський суд. Зміст і форма позовної заяви. Розгляд справ в місцевому суді (I інстанція). Прийняття рішення у справі. Оскарження рішення місцевого суду до апеляційного суду (II інстанція). Розгляд касаційної скарги касаційним судом (III інстанція). Виконання рішення суду. Порядок захисту прав в Європейському суді.

Література: основна [1-4, 7], допоміжна [8, 10, 15-18, 24, 29, 32].

Тема 7. Екологічна безпека і еколого-правова відповідальність. Поняття екологічної безпеки. Види та основні напрямки забезпечення екологічної безпеки. Механізм правового забезпечення екологічної безпеки. Поняття відповідальності. Екологічна відповідальність. Поняття екологічного правопорушення. Об'єкти та суб'єкти правопорушення. Види юридичної

відповідальності за екологічні правопорушення. Визначення розмірів шкоди внаслідок порушення природоохоронного законодавства.

Література: основна [1-4, 7], допоміжна [8, 10, 15-18, 24, 29, 32, 36].

Тема 8. Ядерна та радіаційна безпека. Поняття ядерної та радіаційної безпеки. Стан нормативно-правової бази з радіаційної і ядерної безпеки та в сфері поводження з радіоактивними відходами. Види відповідальності за порушення норм та правил радіаційної безпеки та поводження з радіоактивними відходами. Закон України «Про статус та соціальний захист громадян, потерпілих внаслідок Чорнобильської катастрофи».

Література: основна [1-4, 5], допоміжна [9, 12, 15-18, 29, 32, 35, 36]

Змістовий модуль 2. Практичні аспекти екологічного права.

Тема 9. Правовий режим раціонального використання й охорони земель. Земля як об'єкт правового регулювання. Правове забезпечення здійснення земельної реформи в Україні. Форми та види власності на землю. Право власності на землю. Право користування землею. Право земельного сервітуту. Обмеження прав на землю. Придбання земельних ділянок на підставі цивільно-правових угод. Припинення прав на землю. Захист прав на землю. Правова охорона земель. Земельний Кодекс України. Відповідальність за порушення земельного законодавства.

Література: основна [1-4, 7], допоміжна [15-18, 26, 31, 32, 38].

Тема 10. Правовий режим використання, відтворення і охорони надр в Україні. Надра як об'єкт правового регулювання, раціонального використання та охорони. Право користування надрами та його види. Управління в галузі використання і охорони надр. Надання надр у користування. Права і обов'язки користувачів надр. Плата за користування надрами. Правова охорона надр. Кодекс про надра. Відповідальність за порушення законодавства про надра.

Література: основна [1-4, 6, 7], допоміжна [15-18, 30, 31, 32, 40].

Тема 11. Правовий режим використання, відтворення і охорони вод в Україні. Водні ресурси як об'єкт правового регулювання, використання, збереження, охорони та відтворення. Право водокористування та його види. Права та обов'язки водокористувачів. Особливості правового регулювання в галузі водного господарства. Правова охорона вод. Водний кодекс України. Відповідальність за порушення Водного кодексу України та водного законодавства. Законодавство про транскордонні водотоки.

Література: основна [1-4, 6, 7], допоміжна [15-18, 32, 35, 41].

Тема 12. Правовий режим використання, відтворення і охорони рослинного світу. Рослинний світ як об'єкт правового регулювання, використання, відтворення, захисту та охорони. Право власності на ліси. Право лісокористування та його види. Права та обов'язки лісокористувачів. Використання нелісових рослинних ресурсів. Правова охорона і захист лісів та рослинного світу. Лісовий кодекс України. Відповідальність за порушення лісового господарства. Конвенція про біологічне різноманіття. Конвенція про охорону дикої флори і фауни і природних середовищ існування в Європі.

Література: основна [1-4, 6, 7], допоміжна [9, 14, 15-18, 25, 29, 31, 35, 41, 44].

Тема 13. Правовий режим використання, відтворення і охорони тваринного світу. Тваринний світ як об'єкт правового регулювання, використання, відтворення та охорони. Право використання тваринного світу: його форми та види. Права та обов'язки громадян при використанні об'єктів тваринного світу. Правова охорона тваринного світу. Охорона рідкісних і

зникаючих видів тварин в Україні та світі. Відповідальність за порушення законодавства в галузі використання, відтворення, охорони представників тваринного світу. Закон України «Про тваринний світ»: призначення та основні положення. Основні міжнародні угоди стосовно охорони представників тваринного світу.

Література: основна [1-4, 6, 7], допоміжна [9, 11, 14, 15-18, 23, 27, 32, 37, 44].

Тема 14. Правовий режим охорони і використання атмосферного повітря. Атмосферне повітря як об'єкт правового регулювання, охорони і використання. Стандартизація і нормування у галузі використання і охорони атмосферного повітря. Законодавство України щодо використання та охорони атмосферного повітря. Правові заходи з охорони атмосферного повітря. Закон України «Про охорону атмосферного повітря». Додержання вимог щодо охорони атмосферного повітря при проектуванні, будівництві та реконструкції промислових об'єктів і експлуатації транспорту. Відповідальність за порушення законодавства про охорону атмосферного повітря.

Література: основна [1-4, 6, 7], допоміжна [9, 11, 14, 15-18, 23, 27, 32, 45].

Тема 15. Правовий режим використання та охорони курортних, лікувально-оздоровчих та рекреаційних зон. Поняття та юридична природа курортних, лікувально-оздоровчих і рекреаційних зон. Правові форми використання курортних, лікувально-оздоровчих і рекреаційних зон, їх правова охорона. Відповідальність за порушення режиму використання курортних, лікувально-оздоровчих і рекреаційних зон. Світовий досвід правового регулювання використання рекреаційних ресурсів.

Література: основна [1-4, 6, 7], допоміжна [9, 11, 14, 15-18, 32, 38].

Тема 16. Правовий режим виключної (морської) економічної зони, континентального шельфу, внутрішніх морських та територіальних вод. Поняття виключної економічної зони, континентального шельфу, внутрішніх морських та територіальних вод. Виключна економічна зона, континентальний шельф, внутрішні морські та територіальні води як об'єкт правового регулювання, використання та охорони. Особливості використання та охорони природних ресурсів на цих об'єктах. Відповідальність за порушення законодавства в сфері використання і охорони природних ресурсів виключної економічної зони, континентального шельфу, внутрішніх морських і територіальних вод.

Література: основна [1-4, 6, 7], допоміжна [8, 9, 10, 15-18, 20, 24, 28, 32, 41].

Тема 17. Міжнародне екологічне право. Поняття і предмет міжнародного екологічного права. Принципи міжнародного екологічного права. Міжнародні об'єкти охорони навколишнього середовища. Джерела міжнародного екологічного права. Міжнародні конференції з навколишнього середовища як форма міжнародного природоохоронного співробітництва та участь України в них. Рада Європи та її внесок щодо організації охорони довкілля в Європі. Роль Європейського Союзу у формуванні і здійсненні європейської політики і права навколишнього середовища.

Література: основна [1-4, 6, 7], допоміжна [8, 9, 10, 15-18, 20, 24, 28, 32].

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Теоретичні аспекти екологічного права												
Тема 1. Предмет, джерела і система екологічного права. Природоохоронне законодавство.	5	2	-	-	-	3	5	2	-	-	-	3
Тема 2. Екологічні права і обов'язки громадян.	5	2	-	-	-	3	5	-	2	-	-	3
Тема 3. Право власності на природні ресурси.	5	2	-	-	-	3	5	-	-	-	-	5
Тема 4. Право природокористування.	6	2	2	-	-	2	6	2	-	-	-	4
Тема 5. Цивільно-правові угоди з передачі права власності на природні ресурси.	5	-	2	-	-	3	5	-	-	-	-	5
Тема 6. Захист права власності на природні ресурси та екологічних прав громадян.	6	2	2	-	-	2	6	-	-	-	-	6
Тема 7. Екологічна безпека і еколого-правова відповідальність.	5	2	-	-	-	3	5	-	-	-	-	5
Тема 8. Ядерна та радіаційна безпека.	5	-	2	-	-	3	5	-	-	-	-	5
Усього за ЗМ 1	42	12	8	-	-	22	42	4	2	-	-	36
Змістовий модуль 2. Практичні аспекти екологічного права												
Тема 9. Правовий режим раціонального використання й охорони земель.	5	2	2	-	-	1	5	2	-	-	-	3
Тема 10. Правовий режим використання, відтворення і охорони надр в Україні.	5	2	-	-	-	3	5	-	-	-	-	5
Тема 11. Правовий режим використання, відтворення і охорони вод в Україні.	6	-	2	-	-	4	6	2	2	-	-	2
Тема 12. Правовий режим використання, відтворення і охорони рослинного світу.	5	2	2	-	-	1	5	-	2	-	-	3
Тема 13. Правовий режим використання, відтворення і охорони тваринного світу.	5	-	2	-	-	3	5	2	-	-	-	3
Тема 14. Правовий режим охорони і використання атмосферного повітря.	5	2	2	-	-	1	5	-	-	-	-	5

Тема 15. Правовий режим використання та охорони курортних, лікувально-оздоровчих та рекреаційних зон.	6	-	2	-	-	4	6	-	-	-	-	6
Тема 16. Правовий режим виключної (морської) економічної зони, континентального шельфу, внутрішніх морських та територіальних вод.	5	2	-	-	-	3	5	-	-	-	-	5
Тема 17. Міжнародне екологічне право.	6	2	-	-	-	4	6	-	-	-	-	6
Усього за ЗМ 2	48	12	12	-	-	24	48	6	4	-	-	38
Усього годин	90	24	20	-	-	46	90	10	6	-	-	74

5. Теми практичних занять

N з/п	Назва теми	Кількість годин (денна/заочна)
Змістовий модуль 1. Теоретичні аспекти екологічного права		
1	Тема 2. Екологічні права і обов'язки громадян.	-/2
2	Тема 4. Право природокористування.	2/-
3	Тема 5. Цивільно-правові угоди з передачі права власності на природні ресурси.	2/-
4	Тема 6. Захист права власності на природні ресурси та екологічних прав громадян.	2/-
5	Тема 8. Ядерна та радіаційна безпека.	2/-
Змістовий модуль 2. Практичні аспекти екологічного права		
6	Тема 9. Правовий режим раціонального використання й охорони земель.	2/-
7	Тема 11. Правовий режим використання, відтворення і охорони вод в Україні.	2/2
8	Тема 12. Правовий режим використання, відтворення і охорони рослинного світу.	2/2
9	Тема 13. Правовий режим використання, відтворення і охорони тваринного світу.	2/-
10	Тема 14. Правовий режим охорони і використання атмосферного повітря.	2/-
11	Тема 15. Правовий режим використання та охорони курортних, лікувально-оздоровчих та рекреаційних зон.	2/-
	Разом	20/6

6. Самостійна робота

N з/п	Назва теми	Кількість годин (денна/заочна)
Змістовий модуль 1. Теоретичні аспекти екологічного права		
1	Тема 1. Предмет, джерела і система екологічного права. Природоохоронне законодавство.	3/3
2	Тема 2. Екологічні права і обов'язки громадян.	3/3
3	Тема 3. Право власності на природні ресурси.	3/5
4	Тема 4. Право природокористування.	2/4
5	Тема 5. Цивільно-правові угоди з передачі права власності на природні ресурси.	3/5
6	Тема 6. Захист права власності на природні ресурси та екологічних прав громадян.	2/6
7	Тема 7. Екологічна безпека і еколого-правова відповідальність.	3/5
8	Тема 8. Ядерна та радіаційна безпека.	3/5
Змістовий модуль 2. Практичні аспекти екологічного права		
9	Тема 9. Правовий режим раціонального використання й охорони земель.	1/3
10	Тема 10. Правовий режим використання, відтворення і охорони надр в Україні.	3/5
11	Тема 11. Правовий режим використання, відтворення і охорони вод в Україні.	4/3
12	Тема 12. Правовий режим використання, відтворення і охорони рослинного світу.	1/3
13	Тема 13. Правовий режим використання, відтворення і охорони тваринного світу.	3/3
14	Тема 14. Правовий режим охорони і використання атмосферного повітря.	1/5
15	Тема 15. Правовий режим використання та охорони курортних, лікувально-оздоровчих та рекреаційних зон.	4/6
16	Тема 16. Правовий режим виключної (морської) економічної зони, континентального шельфу, внутрішніх морських та територіальних вод.	3/5
17	Тема 17. Міжнародне екологічне право.	4/6
	Разом	46/74

Завдання для самостійного опрацювання тем дисципліни

Назва теми	Зміст завдання для відпрацювання пропущених занять і	Форми контролю	Література	Кількість балів
------------	--	----------------	------------	-----------------

	невиконаних завдань			
Змістовий модуль 1. Теоретичні аспекти екологічного права				
<i>Тема 1. Предмет, джерела і система екологічного права. Природоохоронне законодавство.</i>	Конспектування тематичного матеріалу. Вивчення основних визначень і термінів. Виконання завдань практичної роботи	Усне та письмове опитування. Презентація основних положень за темою.	основна [1-4, 7,11], допоміжна [8, 10, 15-18, 24, 29, 32]	4
<i>Тема 2. Екологічні права і обов'язки громадян.</i>	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, огляд теоретичного матеріалу	Анотування основних джерел з теми. Підготовка доповіді	основна [1-4, 7], допоміжна [8, 10, 15-18, 24, 29, 32]	4
<i>Тема 3. Право власності на природні ресурси.</i>	Конспектування тематичного матеріалу. Вивчення основних визначень і термінів. Виконання завдань практичної роботи	Анотування основних джерел з теми. Підготовка доповіді.	основна [1-4, 6, 7], допоміжна [8, 13, 15, 16-19, 26, 29, 32]	4
<i>Тема 4. Право природокористування.</i>	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, огляд теоретичного матеріалу	Усне та письмове опитування. Презентація основних положень за темою.	основна [1-4, 6, 7], допоміжна [8, 13, 15, 16-19, 26, 29, 32]	4
<i>Тема 5. Цивільно-правові угоди з передачі права власності на природні ресурси.</i>	Конспектування тематичного матеріалу. Вивчення основних визначень і термінів. Виконання завдань практичної роботи	Усне та письмове опитування. Презентація основних положень за темою.	основна [1-4, 6, 7], допоміжна [8, 13, 15, 16-19, 26, 29, 32]	4
<i>Тема 6. Захист права власності на природні ресурси та екологічних прав громадян.</i>	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, огляд теоретичного матеріалу	Анотування основних та додаткових джерел з теми. Підготовка доповіді.	основна [1-4, 7], допоміжна [8, 10, 15-18, 24, 29, 32]	4
<i>Тема 7. Екологічна безпека і еколого-правова відповідальність.</i>	Конспектування тематичного матеріалу. Вивчення основних визначень і термінів. Виконання завдань практичної роботи	Анотування основних та додаткових джерел з теми. Підготовка доповіді.	основна [1-4, 7], допоміжна [8, 10, 15-18, 24, 29, 32, 36]	4
<i>Тема 8. Ядерна та радіаційна безпека.</i>	Конспектування тематичного	Усне та письмове опитування.	основна [1-4, 5], допоміжна [9,	4

	матеріалу. Вивчення основних визначень і термінів. Виконання завдань практичної роботи	Презентація основних положень за темою.	12, 15-18, 29, 32, 35, 36]	
Змістовий модуль 2. Практичні аспекти екологічного права				
<i>Тема 9. Правовий режим раціонального використання й охорони земель.</i>	Конспектування тематичного матеріалу. Вивчення основних визначень і термінів. Виконання завдань практичної роботи	Анотування основних та додаткових джерел з теми. Підготовка доповіді.	основна [1-4, 7], допоміжна [15-18, 26, 31, 32, 38]	3
<i>Тема 10. Правовий режим використання, відтворення і охорони надр в Україні.</i>	Конспектування тематичного матеріалу. Вивчення основних визначень і термінів. Виконання завдань практичної роботи	Усне та письмове опитування. Презентація основних положень за темою.	основна [1-4, 6, 7], допоміжна [15-18, 30, 31, 32, 40]	3
<i>Тема 11. Правовий режим використання, відтворення і охорони вод в Україні.</i>	Конспектування тематичного матеріалу. Вивчення основних визначень і термінів. Виконання завдань практичної роботи	Анотування основних та додаткових джерел з теми. Підготовка доповіді.	основна [1-4, 6, 7], допоміжна [15-18, 32, 35, 41]	3
<i>Тема 12. Правовий режим використання, відтворення і охорони рослинного світу.</i>	Конспектування тематичного матеріалу. Вивчення основних визначень і термінів. Виконання завдань практичної роботи	Експрес опитування. Анотування основних джерел з теми.	основна [1-4, 6, 7], допоміжна [9, 14, 15-18, 25, 29, 31, 35, 41, 44]	3
<i>Тема 13. Правовий режим використання, відтворення і охорони тваринного світу.</i>	Конспектування тематичного матеріалу. Вивчення основних визначень і термінів. Виконання завдань практичної роботи	Усне та письмове опитування. Презентація основних положень за темою.	основна [1-4, 6, 7], допоміжна [9, 11, 14, 15-18, 23, 27, 32, 37, 44]	3
<i>Тема 14. Правовий режим охорони і використання атмосферного повітря.</i>	Конспектування тематичного матеріалу. Вивчення основних визначень і термінів. Виконання завдань практичної роботи	Анотування основних та додаткових джерел з теми. Підготовка доповіді.	основна [1-4, 6, 7], допоміжна [9, 11, 14, 15-18, 23, 27, 32, 45]	3
<i>Тема 15. Правовий режим використання та охорони курортних, лікувально-оздоровчих та рекреаційних зон.</i>	Конспектування тематичного матеріалу. Вивчення основних визначень і термінів. Виконання завдань практичної роботи	Експрес опитування. Анотування основних джерел з теми.	основна [1-4, 6, 7], допоміжна [9, 11, 14, 15-18, 32, 38]	3
<i>Тема 16. Правовий режим виключної</i>	Конспектування тематичного	Написання реферативної	основна [1-4, 6, 7], допоміжна	3

<i>(морської) економічної зони, континентального шельфу, внутрішніх морських та територіальних вод.</i>	матеріалу. Вивчення основних визначень і термінів. Виконання завдань практичної роботи	роботи Тестування	[8, 9, 10, 15-18, 20, 24, 28, 32, 41]	
<i>Тема 17. Міжнародне екологічне право.</i>	Конспектування тематичного матеріалу. Вивчення основних визначень і термінів. Виконання завдань практичної роботи	Написання контрольної роботи	<i>основна</i> [1-4, 6, 7], <i>допоміжна</i> [8, 9, 10, 15-18, 20, 24, 28, 32]	4

Індивідуальні завдання

Індивідуальна робота сприяє кращому засвоєнню здобувачами матеріалу з навчальної дисципліни «Екологічне право» та формуванню у них навичок та вмінь одержувати додаткові знання.

Підготовка доповідей або презентацій як форма індивідуальної роботи навчальної дисципліни передбачає дослідження основних питань програмного матеріалу.

Оцінка доповіді або презентації враховує ступінь розкриття теми, обсяг використаної літератури, змістовність викладення фактів, рівень самостійності міркувань. Важливо, щоб доповідь або презентація були виконані відповідно до теми та повністю розкривали проблему дослідження.

Перелік проблемних питань

1. Історія становлення і розвитку вітчизняного та зарубіжного екологічного права.
2. Історія становлення екологічного права як самостійної галузі права.
3. Проблеми кодифікації еколого-правових норм.
4. Проблеми екологічного права як галузі законодавства.
5. Проблеми екологічного права як галузі науки.
6. Міжнародні договори як джерела екологічного права України.
7. Поняття, структура та особливості екологічних правовідносин.
8. Проблеми становлення та розвитку екологічних прав і свобод людини.
9. Проблеми формування екологічної правосвідомості людини.
10. Проблеми реалізації права людини на безпечне для життя та здоров'я довкілля.
11. Проблеми реалізації права людини на відшкодування екологічної шкоди.
12. Співвідношення екологічного права та екологічного законодавства.
13. Конституція України як джерело екологічного права.
14. Роль судової практики в регулюванні екологічних відносин.
15. Поняття, сутність і значення екологічної функції держави.
16. Методи управління у сфері охорони навколишнього природного середовища та раціонального використання природних ресурсів.
17. Повноваження органів виконавчої влади в галузі екологічного інформаційного забезпечення.
18. Основні напрями державної екологічної політики.
19. Регіональні програми використання та охорони довкілля.
20. Проблеми здійснення державного моніторингу навколишнього природного середовища.
21. Проблеми гарантування прав та обов'язків замовників екологічної експертизи.
22. Система і компетенція органів управління в сфері використання та охорони земель.
23. Система і компетенція органів управління в сфері використання та охорони лісів та

нелісової рослинності.

24. Система і компетенція органів управління в сфері використання та охорони надр.
25. Система і компетенція органів управління в сфері використання та охорони вод.
26. Система і компетенція органів управління в сфері використання та охорони тваринного світу.
27. Система і компетенція органів управління в сфері використання та охорони атмосферного повітря.
28. Система і компетенція органів управління в сфері використання та охорони природно-заповідного фонду.
29. Шляхи вдосконалення правового регулювання права власності на землі історико-культурного призначення.
30. Розмежування компетенції органів виконавчої влади на місцях і органів місцевого самоврядування в сфері природокористування та охорони довкілля.

Перелік тем може мінятися з урахуванням актуальної проблематики у сфері екологічного права.

8. Методи навчання

У процесі вивчення дисципліни «Екологічне право» застосовуються наступні методи навчання:

1. Лекції із застосуванням пояснювально-ілюстративного методу, із використанням роздаткового матеріалу та мультимедійних презентацій.
2. Практичні заняття з застосуванням інтерактивних методів проведення практичних занять (режим бесіди, діалогу).
3. Складання опорного конспекту теми, побудова структурної схеми окремого питання, систематизація інформації у вигляді таблиці тощо;
4. Методи та прийоми активізації навчальної діяльності студента під час лекційних та практичних завдань (дискусія, дебати тощо).
5. Поточне консультування. Самостійна робота студентів з літературними та Інтернет-джерелами.
6. Презентація результатів виконаних завдань та досліджень студентом.

9. Методи контролю

При вивченні студентами курсу «Екологічне право» застосовуються такі методи контролю:

- поточне (усне) опитування, дискусійне обговорення проблем на практичних заняттях;
- поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять, і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Поточний контроль реалізується у формі опитування, виступів, експрес-контролю тощо, перевірки результатів виконання різноманітних індивідуальних завдань тощо;
- контроль самостійної роботи, представлення презентацій;
- індивідуальне та фронтальне опитування;
- поточне тестування;
- аналіз та оцінювання результатів навчання;
- тестовий підсумковий контроль.

10. Питання гарантованого рівня знань здобувачів вищої освіти

1. Екологічна функція держави в сучасних умовах. Концепція національної

екологічної доктрини.

2. Рациональне використання природних ресурсів, охорона довкілля та гарантування екологічної безпеки – мета екологічної політики держави.

3. Науково-правові концепції взаємодії суспільства і природи. Становлення екологічного права.

4. Предмет екологічного права. Поняття та види екологічних правовідносин.

5. Поняття і види об'єктів екологічного права. Співвідношення об'єктів природи та природних ресурсів у системі екологічного права.

6. Екологічні системи, природні комплекси, ландшафти як об'єкти правового регулювання використання та охорони.

7. Навколишнє природне середовище як інтегрований об'єкт екологічного права.

8. Життя і здоров'я громадян в системі об'єктів охорони екологічного права.

9. Методи екологічного права. Імперативи та пріоритети екологічного права.

10. Принципи екологічного права.

11. Функції екологічного права.

12. Поняття та система екологічного права. Співвідношення екологічного, природоресурсного та природоохоронного права. Співвідношення екологічного права та законодавства.

13. Місце екологічного права у національній системі права.

14. Екологічне право як комплексна галузь права, наука та навчальна дисципліна.

15. Система навчального курсу “Екологічне право”.

16. Поняття джерел екологічного права та їх види.

17. Конституція України як основне джерело екологічного права.

18. Закон України “Про охорону навколишнього природного середовища” як інтегроване джерело екологічного права.

19. Природоресурсні закони та кодекси як диференційовані джерела екологічного права.

20. Природоохоронні закони України як комплексні джерела екологічного права.

21. Підзаконні нормативно-правові акти як джерела екологічного права.

22. Екологічні стандарти в системі джерел екологічного права.

23. Джерела права екологічної безпеки.

24. Міжнародно-правові акти у системі джерел екологічного права.

25. Місце роз'яснень вищих судових інстанцій щодо застосування екологічного законодавства у системі джерел екологічного права.

26. Поняття та основні ознаки права власності на природні ресурси.

27. Об'єктивне та суб'єктивне право власності на природні ресурси.

28. Об'єкти та суб'єкти права власності на природні ресурси.

29. Зміст права власності на природні ресурси.

30. Правові форми права власності на природні ресурси.

31. Підстави виникнення, зміни та припинення права власності на природні ресурси.

32. Форми і методи охорони та захисту права власності на природні ресурси.

а. Поняття та види права природокористування.

33. Принципи права природокористування.

34. Пріоритети права природокористування.

35. Об'єктивне та суб'єктивне право природокористування.

36. Особливості права орендного природокористування.

37. Об'єкти та суб'єкти права природокористування.

38. Зміст права природокористування.

39. Права та обов'язки суб'єктів права природокористування.

40. Підстави виникнення, зміни та припинення права природокористування.

41. Значення договорів у виникненні права природокористування.

42. Форми і методи охорони і захисту прав суб'єктів правовідносин

природокористування.

43. Поняття та види екологічних прав та обов'язків громадян.
44. Право громадян на участь у прийнятті екологічно виважених рішень.
45. Право громадян на участь у здійсненні природоохоронних заходів.
46. Право громадян на здійснення загального та спеціального використання природних ресурсів.
47. Особливості реалізації галузевих та міжгалузевих екологічних прав громадян.
48. Загальні та спеціальні обов'язки громадян у галузі охорони навколишнього природного середовища.
49. Поняття і види гарантій реалізації екологічних прав громадян та дотримання екологічних обов'язків.
50. Правові форми захисту екологічних прав громадян.
51. Поняття, ознаки і зміст екологічного управління.
52. Види та форми екологічного управління.
53. Система екологічного управління.
54. Державне екологічне управління.
55. Самоврядне екологічне управління.
56. Громадське екологічне управління.
57. Система органів державного екологічного управління та їх компетенція.
58. Поняття та види функцій екологічного управління.
59. Міжгалузеві та галузеві функції екологічного управління.
60. Екологічне програмування та прогнозування.
61. Стандартизація та нормування в галузі охорони навколишнього природного середовища.
62. Стратегічна екологічна оцінка.
63. Організація здійснення екологічної експертизи та екологічного аудиту.
64. Екологічне ліцензування.
65. Екологічний контроль та моніторинг.
66. Екологічне інформаційне забезпечення.
67. Державний облік та ведення державних реєстрів екологічно небезпечних видів діяльності та об'єктів.
68. Екологічна сертифікація. Інші функції екологічного управління.
69. Правові форми розподілу та перерозподілу природних ресурсів.
70. Правова організація здійснення ресурсовпорядження.
71. Державний облік та ведення природоресурсових кадастрів, кадастрів особливо охоронюваних територій та об'єктів.
72. Правове регулювання ведення Червоної та Зеленої книг України.
73. Вирішення спорів у галузі використання природних ресурсів, охорони навколишнього природного середовища та забезпечення екологічної безпеки.
74. Поняття і юридичні ознаки економіко-правового механізму в галузі екології.
75. Склад і зміст економіко-правового механізму в галузі екології.
76. Правові форми платежів (зборів) у галузі екології. Еколого-економічні правовідносини.
77. Нормативи платежів (зборів) та ліміти (квоти) у системі економіко-правового механізму в галузі екології.
78. Екологічне страхування та екологічний аудит в системі економіко-правового механізму в галузі екології.
79. Поняття відповідальності в екологічному праві.
80. Види та зміст відповідальності за екологічні правопорушення.
81. Підстави та умови виникнення відповідальності за порушення вимог екологічного законодавства.
82. Правова характеристика екологічних правопорушень та їх класифікація.

83. Особливості адміністративної відповідальності за екологічні правопорушення.
84. Проблеми застосування дисциплінарної відповідальності за екологічні правопорушення.
85. Кримінальна відповідальність за порушення вимог екологічного законодавства.
86. Правові форми еколого-правової відповідальності.
87. Особливості цивільно-правової відповідальності за екологічні правопорушення.
- Специфіка відшкодування збитків, заподіяних правомірними діями.
88. Особливості відшкодування шкоди, заподіяної порушенням екологічного законодавства володільцями (власникам) джерел підвищеної небезпеки.
89. Правові засади способів компенсації шкоди за екологічним законодавством.
90. Правові форми профілактики екологічних правопорушень і злочинів.
91. Роль судових інстанцій у застосуванні норм про відповідальність за порушення вимог екологічного законодавства.

11. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота																	Екзамен	Сума
Змістовий модуль № 1								Змістовий модуль № 2										
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15	T16	T17	40	100
4	4	4	4	4	4	4	4	3	3	3	3	3	3	3	3	4		

T1, T2 ... T17 – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Критерії оцінювання	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	Студент виявляє особливі творчі здібності, глибокі знання навчального матеріалу, що міститься в основних і додаткових рекомендованих літературних джерелах; вміє аналізувати явища, які вивчаються, у їх взаємозв'язку і розвитку; застосовувати теоретичні положення при розв'язанні практичних задач; володіє вмінням надавати чітку аргументовану відповідь на поставленні питання	відмінно
82-89	B	Студент вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи, надає лаконічну відповідь майже на всі поставленні питання; самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна	добре
74-81	C	Студент вміє оперувати необхідним колом понять та категорій; узагальнювати та систематизовувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві	
64-73	D	Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних	задовільно

		положень, слабе їх застосування при розв'язанні практичних завдань; аналізує навчальний матеріал за допомогою викладача, надає мало аргументовані відповіді, виправляє не всі помилки, значна кількість яких є суттєвими	
60-63	E	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні вищому за початковий, проте має фрагментарне уявлення про деякі поняття та категорії курсу; надає неповне висвітлення змісту питань; має недостатнє вміння зробити аргументовані висновки; відповіді містять значну кількість недоліків і помилок	
35-59	FX	Студент не опанував значну частину матеріалу курсу; не володіє понятійним апаратом; не опрацював базову та допоміжну літературу. Мова не виразна, обмежена, бідна, словниковий запас не дає змогу оформити ідею. Практичні навички на рівні розпізнавання	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	Студент повністю не знає програмного матеріалу, не працював в аудиторії з викладачем або самостійно; допускає суттєві помилки у відповідях на питання, не вміє застосовувати теоретичні положення при розв'язанні практичних завдань	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

12. Методичне забезпечення

1. Посібники.
2. Опорний конспект лекцій по всіх темах курсу, у тому числі і для самостійного вивчення в електронному вигляді (навчальна платформа Moodle).
3. Завдання та методичні рекомендації до виконання практичних робіт (навчальна платформа Moodle).
4. Пакети контрольних завдань для підсумкового контролю (навчальна платформа Moodle).

13. Рекомендована література

Основна:

1. Екологічне право : підручник / А. П. Гетьман, Г. В. Анісімова, А. К. Соколова та ін. ; за ред. А. П. Гетьмана. Харків : Право, 2019. 552 с.
2. Екологічне право України : курс лекцій / за ред. д-ра юрид. наук, проф. кафедри аграрного, земельного та екологічного права НУ«ОЮА» Каракаша І. І. Одеса, 2020. 321 с.
3. Екологічне право України: підруч. для студ. вищих навч. закладів / за ред. І.І. Каракаша. Одеса: Фенікс, 2012. 788 с.
4. Право довкілля (екологічне право): навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / П. Д. Пилипенко, В. І. Федорович, М. Я. Ващишин [та ін.]; за ред. П. Д. Пилипенка. Київ: Ін Юре, 2010. 401 с.
5. Право екологічної безпеки: навчальний посібник. Київ: ЦП «Компринт», 2019. 238 с.
6. Середницька І.А. Екологічне право (в схемах) Альбом схем: наочний посібник. Одеса: ОДУВС, 2016. 81 с.
7. Екологічне право в запитаннях та відповідях: навч. посібник / А. П. Гетьмана. Харків: Право, 2017. 208 с.

Допоміжна:

8. Андрейцев В.І. Екологічне право і законодавство суверенної України: проблеми реалізації державної екологічної політики. Дніпропетровськ: Нац. гірн. Ун-т, 2011. 373 с.
9. Балюк Г. І. Екологічне право України: Конспект лекцій у схемах (Загальна і Особлива частини): Навч. посібник. Київ.: Юрінком Інтер, 2020. 192 с.
10. Бредіхіна В. Л. Конституційні засади права громадян на безпечне навколишнє природне середовище: моногр. Харків: Вид. СПД ФО Вапнярчук Н.М., 2008. 168 с.
11. Ващишин М. Я. Конституційні засади формування та збереження національної екомережі. *Право і суспільство*. 2016. № 4. С. 77–83.
12. Велика українська юридична енциклопедія. У 20-ти т. Т. 14. Екологічне право. Харків: Право, 2018. 776 с.
13. Гвоздик П. О. Джерела екологічного права: монографія / відп. ред.. Н. Р. Малишева. Київ: Алерта, 2012. 304 с.
14. Григор'єва Т.В. Правові засади використання, охорони та відтворення водних живих ресурсів / Т.В. Григор'єва: моногр. Харків: Право, 2011. 176 с.
15. Екологічне право : [підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл.] / за ред. А. П. Гетьмана. Харків : Право, 2013. 432 с.
16. Екологічне право : підручник для студ. юрид. спец. виш. навч. закл / за ред. А. П. Гетьмана. Х. : Право, 2013. 432 с.
17. Екологічне право України. Академічний курс: підручник / за заг. ред. Ю. С. Шемшученка. 2-ге вид. Київ: Юрид. думка, 2008. 720 с.
18. Екологічне право України. Академічний курс: Підручник / За заг. ред. Ю. С. Шемшученка. Київ: ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2005. 848 с.
19. Екологічне право. навч. посібник/ за ред. Устименко Т. П. Київ : Алерта, 2016. 228 с.
20. Задорожній О. В., Медведєва М. О. Міжнародне право навколишнього середовища: підручник. Київський національний університет ім. Т. Шевченка, Інститут міжнародних відносин. Київ: Вид. дім «Промінь», 2010. 510 с.
21. Ковтун О.М. Законодавство України про охорону природно-заповідного фонду: становлення, сучасний стан, проблеми реформування. Адвокат. 2008. № 2. С. 21-24.
22. Комарницький В. М. Право спеціального природокористування Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренко, 2011. 424 с.
23. Кравченко С. М. Зміна клімату, біорізноманіття і права людини: вплив, синергія й інтегрування. *Екологія. Право. Людина*. 2011. № 13–14 (53–54). С. 9–28.
24. Міжнародне право навколишнього середовища: стан та перспективи розвитку: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. Національна академія наук України, Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, Міжнародний центр космічного права. Київ: Обрії, 2010. 213 с.
25. Правова охорона довкілля: сучасний стан та перспективи розвитку: монографія / А. П. Гетьман, А. К. Соколова, Г. В. Анісімова та ін.; за ред. А. П. Гетьмана. Харків: Право, 2014. 784 с.
26. Правове регулювання екологічних, аграрних та земельних відносин в Україні: сучасний стан і напрями вдосконалення: монографія / А. П. Гетьман, М. В. Шульга, А. М. Статівка та ін.; за ред. А. П. Гетьмана та В. Ю. Уркевича. Харків: Право, 2012. 448 с.
27. Статівка О. О. Правове забезпечення природно-заповідного фонду як складового елемента національної екологічної мережі: монографія / О. О. Статівка; [наук. ред. А. П. Гетьман]. Харків : Право, 2018. 250 с.
28. Тимченко Л. Д., Кононенко В. П. Міжнародне право: підручник. Київ: Знання, 2012. 631 с.
29. Тищенко Г. В. Екологічне право: навчальний посібник для студентів юрид. вузів та

факультетів. Київ: ТП Пресс, 2003. 256 с.

30. Філатова В. К., Шульга Т.М. Правові засади геологічного вивчення надр в Україні. Харків: ФІНН, 2011. 144 с.

31. Хомінець С. В. Правове забезпечення підвищення родючості ґрунтів: монографія / під заг. ред. М. В. Шульги. Харків, 2015. 169 с.

Законодавство

32. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25.06.1991. (із подальшими змінами та доповненнями)

33. Закон України «Про природно – заповідний фонд України» від 16.06.1991. (із подальшими змінами та доповненнями)

34. Закон України «Про приєднання України до конвенції 1979 року про охорону дикої флори і фауни та природних середовищ існування в Європі» від 29.10.1996. (із подальшими змінами та доповненнями)

35. Закон України «Про екологічну експертизу» від 9.02.1995. (із подальшими змінами та доповненнями)

36. Закон України «Про надзвичайної екологічної ситуації» від 21.09.2000. (із подальшими змінами та доповненнями)

37. Закон України «Про тваринний світ» від 9.04.1999. (із подальшими змінами та доповненнями)

38. Лісовий кодекс України від 21.01.1994. (із подальшими змінами та доповненнями)

39. Земельний Кодекс України від 25.10.2001 (із подальшими змінами та доповненнями)

40. Кодекс України про надра від 27.07.1994 (із подальшими змінами та доповненнями)

41. Водний кодекс України від 6.06.1995 (із подальшими змінами та доповненнями)

42. Повітряний кодекс України від 4.05.1993 (із подальшими змінами та доповненнями)

43. Закон України «Про тваринний світ» від 13.12.2001 (із подальшими змінами та доповненнями)

44. Закон України «Про червону книгу України» від 7.02.2002 (із подальшими змінами та доповненнями)

45. Закон України «Про охорону атмосферного повітря» від 21.06.2001 (із подальшими змінами та доповненнями)

14. Інформаційні ресурси

1. Бібліотека ім. В. І. Вернадського – <http://www.nbuv.gov.ua>

2. Верховна Рада України – <http://zakon.rada.gov.ua>

3. Президент України – <http://www.president.gov.ua>

4. Кабінет Міністрів України – <http://www.kmu.gov.ua>

5. Міністерство юстиції України – <http://www.minjust.gov.ua>

6. EUR-Lex. – <https://eur-lex.europa.eu/content/welcome/about.html>

7. Цифрові юристи. Цифрова освіта. – <https://osvita.diia.gov.ua/courses/digital-lawyers>